

ÖĞRENME-ÖĞRETME DURUMUNUN TEMEL BİR ÖGESİ OLARAK ÖĞRETİM ARAÇLARI ÜZERİNE BİR ÖĞRETİM ÜNİTESİ

Prof. Dr. Cevat ALKAN

Öğretim araçları eğitim ortamının önemli bir ögesidir. Öğrenmenin oluşumunda birçok duyu organının işe koşulması gerekmektedir. Öğretim araçları bu gereksinimi karşılamada yardımcı ortamlardır.

Öğretme durumunda çoğunlukla bazı kavramları sadece sözcüklerle açıklamak olanaksızdır. Bu durumlarda bir çeşit görsel yardımcıya gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca, öğretim araçları, ilginin devamı, zenginlik ve çeşitlilik konusunda öğrenme sürecine yardımcı olmaktadır.

Süreçlere getirdikleri bu katkılara karşın öğretim araçları, öğretmene bir seçenek değildir. Aksine öğretmenin görevini yapmasında ona yardımcıdır. Bu nedenle öğretim araçları işlevleri yönünden dersin bütünlüğü içinde uygun olan yerini almalıdır.

Öğretmen ve süreçlerle olan bu organik ilişkileri nedeniyle öğretim araçları konusuna bu programda yer verilmiş ve bu ünite hazırlanmış bulunmaktadır.

Hedefler

Ünite, öğretme görevi üstlenecek olan kimselere öğretim araçlarını belirli boyutlarıyla tanıtmayı amaçlamaktadır. Üniteye ilişkin öğrenme-öğretme etkinlikleri sonunda erişilmesi düşünülen hedef davranışlar özetle şöyle sıralanabilir:

1. Öğretim aracının tanımını yapabilmek,
2. Öğretim araçlarının eğitimde hangi maksatlarla kullanıldığını açıklayabilmek,
3. Öğretim aracına olan onyedire gereksinimden en az onunu sayabilmek,

4. Öğretim araçları konusunda kaydedilen beş gelişme yönünden en az üçünü sıralayabilme,
5. Öğretmenin öğretim afacına ilişkin beş değişik görevini sayabilme,
6. Araç kullanımında izlenen yaklaşım basamaklarını sıralayabilme,
7. Araç seçiminde esas alınan ölçütlerden en az üçünü söyleyebilme.
8. Eğitimde kullanılan araç türlerini sayabilme,
9. Araçların nereden ve nasıl temin edilebileceğini söyleyebilme,
10. Öğretim araçlarının sınıflandırılmasında izlenen altı yaklaşımdan en az üçünün adlarını söyleyebilme ve örnek gösterebilme,
11. Herbir türde yer alan araçların adlarını ve özelliklerini söyleyebilme,
12. Belirli bir aracın tanınmasında izlenen üç yaklaşımdan en az birinin adını söyleyebilme, tanıma boyutlarını sıralayabilme ve örnek gösterebilme.

İçerik

1. Temel Kavramlar

- Tanım
- Gereksinim
- Gelişmeler
- Öğretmenin Görevi

2. Türler

- Sınıflandırma
- Tanıma yaklaşımları

3. Temin

- Kaynaklar
- Yapım

4. Kullanım

5. Özet

6. Değerlendirme soruları

1. Temel Kavramlar

Tanım. Öğretim araçları, öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin öğrenmeyi kolaylaştırması için özel olarak hazırlanmış öğrenme-öğretme yardımcılarıdır.

Gereksinim. Öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretim araçlarına olan temel gereksinim, öğrenme durumundaki bireyin ve öğretmenin fiziksel, duyuşsal ve düşünsel etki gücünü arttırmaktan kaynaklanmaktadır. Öğretme makinaları, eğitim maksadıyla kullanılan mikroskop, teleskop ve bilgisayarlar bu gereksinimi karşılamak için geliştirilmiş öğretim araçlarına örnek olarak gösterilebilirler.

Ayrıca, öğretim araçlarının ilgi ve dikkat sağlama, öğrenme ve iletişim süreçlerinin ortak ögesi olması, öğrenme durumlarının herbiri için vaz geçilmez öge olması (Tablo - 1). ve öğrenmede: ekonomi, somutluk, sıra ve düzen, yaşantı zenginliği, kolaylık, öğretmenin yükünü azaltma, zaman ve sözden tasarruf, düşünmede süreklilik ve öğrenci katılımı sağlama gibi özellikleri süreçlerde bu araçlara olan gereksinimin başlıca nedenleridir.

Tablo 1 Öğrenme Durumları ve Öğretim Araçları Arası İlişki

Öğrenme Durumu	Öğretim Aracı
Yaparak Yaşayarak	İşyeri ve Laboratuvar
Gerçek - Gözlem	Olay - Model
Hareketli Sesli Görüntü	Televizyon - Video
Hareketsiz Görüntü	Resim - Fotoğraf
İletilen Sesleri Dinleme	Teyyp
Soyut Görsel Semboller	Kitaplar - Teksirler
Sözel Semboller	Öğretmen

Diğer taraftan, öğretim araçlarının: basitleştirme, büyütme, küçültme, yavaşlatma, hızlandırma, ilişkileri açıklama ve karşılaştırma gibi işlevleriyle doğal durumları kolaylıkla incelenebilir duruma getirmeleri onların öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Tablo, 2' ve 3' de görüldüğü gibi farklı duyu organlarımız ve farklı yaşantılarla iletişimde etkililik ve öğrenmede kaçınılmaz farklı biçimde olduğundan bu konuda en iyi sonucu sağlamada öğretim araçlarına öğrenme-öğretme süreçlerinde gereksinim duyulmaktadır.

Tablo 2 Öğrenmede Kalıcılık

Öğrenme Yolu	Kalıcılık Düzeyi % olarak
Okuma	10
İşitme	20
Görme	30
Görme - İşitme	50
Söyleme - İfade Etme	70
Söyleme - Yapma	90

Tablo 3 İletişimde Etkililik

Öğrenilen (100 olarak)	Yaşantıyı gerçekleştiren Duyu Organı
83	Göz - Görme
11	Kulak - İşitme
3.5	Burun - Koklama
1.5	El - Dokunma
1	Dil - Tatama

Gelişmeler. Öğretim araçlarının eğitimde kullanılması eğitim tarihi kadar eskidir. Ancak yaygın kullanım, teknolojideki ve davranış bilim-lerindeki gelişmelerle sağlanabilmiştir. Bu gün ders kitabından bilgi-sayara kadar uzanan ve bilgilerin kavratılmasında olayların açıklan-masında, varlıkların tanıtılmasında, öğrenme maksadıyla üzerinde göz-lem ve inceleme yapmada kullanılan araçlar birçok aşamalardan geçerek, kullanılmaları özel bilgi ve beceriyi gerektiren bir uzmanlık dah haline gelmiştir. Bugün öğretim araçları beş yönlü bir gelişme seyri içindedir. Bunlar özetle:

1. Eskileri geliştirme,
2. Yeni araçlar geliştirme,
3. Birden fazla aracı birlikte kullanma
4. İki araçtan yeni bir araç yapma ve
5. Kendi kendine öğrenen makine geliştirme.

Programlı ders kitapları birinci gruptaki gelişmeye örnek olarak gösterilebilir. Öğretme makinaları ikinci gruba örnek oluşturmaktadır. Televizyon ve video üçüncü gruptaki gelişmelerin ürünüdür. Paket programlar dördüncü gruba örnek oluşturmaktadır. Bilgisayarlar ise beşinci grubu oluşturan öğretim araçlarıdır.

Öğretmenin Görevi. Öğretmen insan davranışı oluşturmada görevi olağan üstü güç ve karmaşık olan bir uzman, bir teknisyendir. Öğrenci-

ler doğal çevrelerinden öğrenebilirler, fakat bu doğal çevrenin öğrenmeyi kolaylaştıracak ve mümkün kılacak biçimde düzenlenmesi ve donatılması gerekir. Öğretmen bu konuda temel kaynak olarak yavaş kazanılacak bir davranış örüntüsünü hızlandırma yada hiç oluşmayacak bir davranışın oluşmasını sağlama gibi önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Öğretmen süreçlere ilişkin görevini yerine getirirken öğrenci, içerik, süreçler ve araç - gereçlere ilişkin belirli işlevleri de gerçekleştirmek durumundadır. Bu nedenle öğretmen tesis, donatım, araç-gereç ve bunları kullanabilme yetenek ve formasyonda olması gerekmektedir. Öğretmenin öğretim araçlarına ilişkin başlıca görevi: 1) İhtiyacı saptama, 2) Uygun araç seçme, 3) Gerekli araçları temin etme, - Geliştirme, 4) Araçları çeşitli yönleriyle tanıma, ve 5) Kullanabilme olarak özetlenebilir.

2. Öğretim Araçları Türleri

Sınıflandırma. Öğretim araçları konusu araç türü yönünden çok basit yapılardan karmaşık yapılara kadar uzanan zengin bir görünüm arz etmektedir. Çok geniş bir alanı kapsayan öğretim araçları, inceleme maksadıyla değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırmada genellikle: 1) Yaşantı etkinlik durumları, 2) Belirgin özellikler, 3) Kronolojik gelişim kuşakları, ve 4) Ana karakterler gibi ölçütler esas alınmaktadır.

Amaca ve yaptığı işe bağlı olarak öğretmen her derste dört tür araçtan en az birini ya da daha fazlasını kullanmaktadır. Bu ölçüt esas alındığında öğretim araçları aşağıda belirtilen dört ana grup altında sınıflandırılmaktadır.

1. Projeksiyonsuz Araçlar: tebeşir tahtası, yazı tahtası, keçe kalemli kağıt tahta, mıknatıslı tahta, elektrikli panolar, döner levhalar, posterler, karikatürler, duvar levhaları ve çuha kaplı tahta.

2. Projeksiyonlu Araçlar: slayt, film, film şeridi, tepegöz, episkop, televizyon ve video.

3. Üç Boyutlu Araçlar: nesnenin kendisi, bir parçası, modeli, maketi.

4. Çoğaltılan araçlar: teksirler, formlar, tablolar, öğretim yaprakları.

Projeksiyonuz araçlar. grupla öğretimde kullanılmaktadır. Tebeşir tahtaları yada büyük boy kağıt bloklar (100x70 cm.), kroki çizimler, şemalar, anahatları belirleme, tanımlar, talimatlar, özetler, ödevler ve ders planının anahatlarının belirtilmesi gibi maksatlarla kullanılabilirler. Sürekli posterler, karikatürler ilgiyi çekerler, dikkat toplarlar ve ekseriya bir yada daha fazla öğretme noktasını vurgularlar. Bunlar özellikle bilgininin özetlenmesinin hazırlık aşamasında yardımcıdırlar. Duvar levhaları sürekli kullanılan büyük boy araçlardır. Bunlar nesnenin nasıl olduğu, parçalar arası ilişkileri, gerekli verilerin guruba sunulması, gerekli karşılaştırmaları yapma gibi maksatlarla kullanılmaktadır.

Projeksiyonlu araçlar da grup öğretimi içindir. Bunlarda kullanılan görüntü gereçleri projeksiyonsuz araçlara kıyasla daha küçüktürler. Taşınmaları ve depolanmaları kolaydır. Filmler, gerçeğin gösterilmesine olanak sağlarlar ve genel bir izlenim vermek, gerçek durumdaki sakıncaları ortadan kaldırmak, gerçek gözlem yerine ulaşma güçlüklerini gidermek maksadıyla kullanılmaktadırlar. Filmşeridi projektörü oldukça ucuza temin edilebilen rulo halinde bir film şeridi üzerindeki saydam görüntüleri kullanır. Birçok konuda film şeritleri İl Eğitim Araçları Merkezlerinden yada Ankarada Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezinden temin edilebilir. Slayt projektörü tek tek çerçeve içine konmuş küçük slaytlar kullanır. Bu durum, özellikle kullanım sırasında slaytların sırasını değiştirme kolaylığı sağlar. Öğretmen, arzu ettiği görüntüleri slayt projektörü için çekebilir. Tepegöz büyük boy saydam kullanmakta ve çokyönlü ve pratik kullanımı olan bir araçtır. opak projektör saydam olmayan görüntüleri gösterebilen bir araçtır. Bir kitap sayfasındaki görüntüyü aynen yansıtabilir. Televizyon ve video sınıfa getirilmesi olanaksız nesne, olgu, olayları olduğu gibi renk, ses, hareket boyutlarıyla öğrenme-öğretme durumunda gözleme olanağı sağlayan bir araçtır. Canlı, filmle, video ile uydu ve kapalı devre yayınlarıyla büyük kitlelere ulaşma özelliği vardır.

Üç Boyutlu Araçlar. Mümkün olduğu takdirde öğretmen öğretim konu olan nesnenin kendisini sınıfta kullanmalıdır. Ancak bazı durumlarda nesnelerin doğal durumlarının açıklanması çok güç olduğundan maket ve model gibi üç boyutlu araçlar kullanılır. Bir model gözleme, inceleme, çalıştırma olanağı verdiğinden etkili bir öğretim aracıdır. Kesit modeller, nesnelerin iç yapısını görme olanağı vermektedir. Hareketli model, parçalar arası ilişkilerin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Maketler nesnelerin küçük boyda düzenlenmiş şekli olup nesneyi oluşturan bölümleri birarada kolayca görmeyi sağlar ve genel görünümü hakkında fikir verir.

Çoğaltılan Araçlar. Bireysel olarak çalışan öğrenciler için atelye ve laboratuvar ortamında yaygın kullanılan araçlardır. teksir notlar, iş ve işlem yaprakları, ödev yaprakları, bilgi yaprakları, deney yaprakları gibi türleri vardır. Öğretmenler kendi öğretim planlarına uygun öğretim yapraklarını hazırlayarak teksir makinası yada fotokopi makinasında çoğaltıp kullanabilirler. Çoğaltım araçları özellikle ders kitaplarının bulunmadığı yada bilgi patlaması karşısında yetersiz kaldığı durumlarda tercihan kullanılan pratik ve işlevsel araçlardır.

Tanıma Yaklaşımları. Belirli bir öğretim aracının değişik yönleriyle tanınmasında: 1) ayırt edici özellikler ve kullanım biçimi, 2) belirli ölçütler, ve 3) belirgin nitelikleri esas alma gibi değişik yaklaşımlar izlenmektedir. Belirli bir durumda, amaca ve ihtiyaca göre bu yaklaşımlardan uygun olan seçilerek sözkonusu aracı tanıma yoluna gidilebilir.

Ayırt edici özellikler ve kullanım biçiminin esas alındığı yaklaşımda söz konusu aracın kendine özgü başlıca özellikleri ile kullanımına ilişkin pratik bilgiler verilmektedir. Belirli ölçütleri esas alan yaklaşımda araç: 1) tanım, 2) önem, 3) nitelik, 4) tür, 5) yapım, 6) kullanım alanı, 7) kullanım biçimi, 8) sağlanma yolları, 9) teknik yapısı, 10) araçla kullanılan öğretim gereçleri, 11) yönetsel hususlar ve 12) değerlendirme gibi çeşitli boyutlarıyla tanıtılmaktadır. Belirgin nitelikler açısından tanıtılan araç ise; lojistik durumu, mesaj iletme durumu, araçla ilgili tutumlar, ve etkenlik durumu gibi yönleriyle tanıtılmaktadır. Herhangi bir aracı tanıırken göz önünde bulundurulması gereken önemli hususlar arasında: 1) aracın eğitsel niteliklerini, belirleme, 2) sınırlılığını saptama ve 3) belgide bütünlük sağlamaya yer verilmelidir.

3. Öğretim Araçlarının Temini

Öğretim araçlarından yararlanabilmek için aracın nereden ve nasıl temin edilebileceğine dair bilgilerin bilinmesi, temin edilme yollarından hangilerinin mümkün olacağıın belirlenmesi gerekir.

Kaynaklar. Herhangi bir öğretim aracının varlığından haberdar olma, kaynak bibliyografya dökümanlarından yada ilgili kitaplardaki kaynak ve önerilerden ve yahut endüstriyel ve ticari kurumların ilan ve reklamlarından sağlanır.

Varlığından haberdar olunan bir öğretim aracının inceleme sonunda temini gerekiyorsa bu: 1) satınalma, 2) bizzat yapma, 3) kiralama, 4) ödünç alma, 5) serbest dağıtım yoluyla sağlama, 6) armağan olarak temin etme, 7) takas yoluyla sağlama gibi yollardan biri olabilir. İnceleme

bu yollardan hangisinin geçerli ve mümkün olacağını belirlenmesini kapsamalıdır.

Kısaca öğretmen, öğretim aracını ya bizzat yapacak yada dışardan sağlayacaktır. Hazır öğretim aracının temin edilebileceği kaynaklar arasında: 1) okullar ve diğer yerel kuruluşlar, 2) yerel işverenler ve endüstriler, 3) kitaplıklar, 4) eğitim daireleri, mesleki eğitim birimleri, 5) araç üretim kurumları, 6) araç depoları, 7) hükümet kuruluşları, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri, 8) müzeler, ve 9) mesleki eğitim program geliştirme merkezleri sayılabilir.

Yapım. Eğitim programlarına paralel olarak öğretim araçlarının hazırlanması, çoğaltılması, hizmete sunulması ve sınıfta uygulanması başlı başına bir uzmanlık alanı ve kendine özgü bir eğitim endüstrisi oluşturmaktadır. Bu üretim ve hizmet sektörünün kendine özgü üretim merkezleri ve hizmet birimleri vardır. Öğretmenler bu sektörü tanıdıkları ölçüde yararlanma olanakları artmaktadır.

Günümüzde çeşitli öğretim araçları üretilerek eğitimcilerin hizmetine sunulmaktadır. Bunlardan bazıları ucuz, bazıları pahalı, kimisi kullanışlı, kimisi kullanışsız, kimi eğitsel değere sahip, kimi eğitsel değerden yoksundur. Eğitsel değer taşıyan araçlar süreçlere büyük katkı sağladığı halde, eğitsel değeri olmayan araçlar da zaman, para ve emek kaybına yol açmaktadır. Bu nedenle öğretim araçlarının seçiminde ve yapımında bu konudaki araştırma ve deneyimler sonucu geliştirilen ilke ve ölçütlerin esas alınması büyük önem taşımaktadır.

Öğretim araçlarının öğrenme-öğretme durumunda hizmete sunulmak üzere hangi yöntemlerle nasıl ve kimler tarafından yapıldığı ve yapılabileceği, ticari kurumlar tarafından üretilip üretilmediği, üretiliyorsa hangi özelliklere sahip olduğu; okulda öğretmen ve öğrenciler tarafından yapılıp yapılamayacağı, yapılabilecekse yapımında hangi hususların göz önünde bulundurulması gerektiği gibi hususların öğretmen tarafından bilinmesi önem taşımaktadır. Öğretmen ve öğrenci tarafından araç yapımında:

1. Basitlik,
2. Maliyet,
3. Yapım kolaylığı,
4. Yerli gereç kullanma olanakları,
5. Kullanım alanının kapsamı,

6. Öğrenci gereksinimlerine uygunluk,

7. Öğrenci ve öğretmen tarafından kullanılabilirlik gibi hususların göz önünde bulundurulması gerekir.

Öğretim araçları yapımında ve seçiminde öğretmenin başarısı hangi özel noktaları öğretmek istediğini, ihtiyaçlarını, olanaklarını, çevredeki kaynakları, araç yapımı ve seçiminde esas alınacak ilkeleri bilmesine bağlıdır. Öğretim aracı seçiminde öğretmenin özellikle dikkate alması gereken ölçütler:

1. Hedefe uygunluk,
2. Konuya uygunluk,
3. Öğrenciye uygunluk,
4. Bütçeye uygunluk,
5. Temindeki kolaylık,
6. Kullanışlılık ve
7. Etkililik

gibi noktalarda toplanmaktadır.

4. Öğretim Araçlarının Kullanılması

Her öğretim aracının kendine özgü bir kullanım biçimi olduğu gibi, genel olarak öğretim araçlarının kullanımında uyulması gereken ortak kurallar da vardır. Öğretim araçlarının kendisinden beklenen katkıyı sağlamaları, uygun biçimde kullanılmalarına bağlıdır. Kullanım: 1) öğretmen ve öğrencilerin bilmesi ve yapması gereken hususları, 2) öğrenme durumundan önce yapılması gereken hususları, 3) kullanım esnasında dikkat edilecek hususları ve 4) kullanımdan sonra yapılması gereken hususlar içermektedir.

Diğer bir deyişle, bu konuda öğretmenin, öğrencinin, sınıf-ortamının, öğretim materyali ve aracın kendisi ile ilgili gerekli hazırlıkların önceden yapılması, öğrenme durumunda izlenecek yol ve yöntemin belirtilmesi, aracın kullanımından sonra yapılacak etkinliklerin saptanması gerekir.

Yukardaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, öğretim araçlarının kullanılmasında:

1. Öğretmenin hazırlığı,
2. Öğrencinin hazırlanması,

3. Aracın kullanılması,
4. Kullanım sonrası tartışma, ve
5. Değerlendirme

olmak üzere beş aşamalı bir yaklaşım izlemek gerekmektedir. Kullanımdan başarılı sonuç alabilmek için her aşamada yapılacak etkinliklerin ve dikkat edilmesi gereken hususların ayrıntılı biçimde planlanması gerekir. Bu konuda pratik bazı önerileri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Ders Başlamadan Önce :

- Öğretim hedefleri esas alınarak her aracın ne katkı sağlayacağı kararlaştırılmalı, aşırı ve gereksiz kullanımdan kaçınılmalıdır.
- Ders için seçilmiş ve hazırlanmış araçlar önceden incelenmeli ve nasıl yararlanılacağına karar verilmelidir.
- Aracın kullanılışı denenmeli ve bir açıklama planı hazırlanmalıdır.
- Sınıfın konumu düzenlenmeli ve tüm hazırlıklar ve önlemler alınmalıdır.
- Ayrıntılı çizimler yazı tahtasına dersten önce çizilmelidir.
- Üç boyutlu araçların ve teşhir araçlarının kullanımdan önce dikkati dağıtmamaları için üzerleri örtülmelidir.

Ders Esnasında :

- Aracın, öğretmenin yerini almasına izin verilmemeli, araç gösterilmemeli, kullanılmalı, açıklamalar yapılmalı ve sorular sorulmalı, öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
- Araç kullanılmadığı zaman gizlenmeli ve uygun zamanda kullanılmalıdır.
- Öğretim aracına değil, öğrencilere hitap edilmelidir.
- Tartışma esnasında, karışıklığa meydan vermemek için, model ve örnekler öğrenciler arasında elden ele dolaştırılmamalı, bu tür araçların incelenmesi için ayrıca zaman ayrılmalı.
- Film, televizyon ve video gösterilerinde önceden öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmalı, dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmelidir. Öğrencilere gösteriden sonra (gösteri esnasında değil) not almaları için kısa bir süre verilmelidir.

- Kaçırılmış noktaların öğrenilmesi için gerekli durumlarda araç tekrar kullanılmalıdır.
- Aracın kullanımı ve gösteri bittikten sonra tartışma, soru-cevap etkinliklerine yer verilmeli ve öğrenmenin pekiştirilmesi sağlanmalıdır.
- Ders sonunda öğretmenin ders aracını kullanma amacının gerçekleşip gerçekleşmediğini, gerekli katkının sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmesi gerekir.

ÖZET

Eğitimde ders programlarına paralel olarak öğretim araçlarının hazırlanması, çoğaltılması, hizmete sunulması ve sonucun değerlendirilmesi etkinlikleri öğrenme-öğretme süreçlerinin ayrılmaz bir yönünü oluşturmaktadır. Öğretmenler bu konuda mesleki bir sorumluluk içinde olup program, araç-gereç, makina-teçhizat ve donatım öğelerini birbirleriyle ilişkili olarak planlamak ve gerçekleştirmek zorundadırlar.

Öğretim araçları duyu organlarının işe koşulmasında, öğrenme-öğretme etkinliklerinde zenginlik ve çeşitlilik temininde, öğretmen, öğrenci ve süreçlerle organik ilişkisi olan yardımcılarıdır. Bu yardımcıların öğretmenler tarafından çeşitli boyutlarıyla tanınması gerekmektedir.

Öğretim araçları, doğal olarak duyu organlarımızla algılanması güç yada imkansız olan algılamaları, doğal durumu basitleştirme, büyüme, küçültme, yavaşlatma, hızlandırma, ilişkileri açıklama, karşılaştırma gibi işlevleriyle görülebilir ve incelenebilir duruma getirerek öğrenmenin oluşmasını sağlamaktadırlar.

Hemen hemen her derste kullanılan araçlar, amacına ve yaptığı işe bağlı olarak dört grupta toplanmaktadırlar. Bunlar: 1) Projeksiyonsuz, 2) Projeksiyonlu, 3) Üç boyutlu, ve 4) Çoğaltılabilen araçlardır.

Öğretim araçlarının kullanılmasına ilişkin dersten önce ve ders esnasında yapılacak işler ve uyulacak kuralları vardır. Aracın kullanımında olumlu sonuç almak için bu kurallara uyulması gerekir.

Öğretim araçları ya ihtiyaca uygun olarak bizzat öğretmen tarafından yapılır, yada çeşitli kaynaklardan hazır olarak temin edilir. Araç yaparken dikkat edilecek husus, ihtiyacı iyi belirleme, aracı ne maksatla ve nasıl kullanacağını bilme, aracın özelliklerini bilmektir. İyi bir araç

belirli bir işlevi yerine getirmeli, dayanıklı olmalı ve değişik maksatlarla kullanılabilir.

5. Değerlendirme Soruları

1. Aşağıdakilerden hangisi öğretmenin öğretim aracı konusundaki görev ve sorumluluklarıdır?

- a) Seçme
- b) Geliştirme
- c) Kullanma
- d) Yukarıdakilerin hepsi

2. Bir aracı kullanırken izlenmesi gereken aşamaları doğru olarak sıralayan seçenek hangisidir?

- a) Öğretmen hazırlığı-kullanma-öğrenci hazırlığı-tartışma-değerlendirme
- b) Kullanma-öğrenci hazırlığı-tartışma-öğretmen hazırlığı-değerlendirme
- c) Öğretmen hazırlığı-öğrenci hazırlığı-kullanma-tartışma-değerlendirme
- d) Değerlendirme-tartışma-kullanma-öğrenci hazırlığı-öğretmen hazırlığı

3. Eğitim aracı seçiminde esas alınması gereken ölçütler arasında öncelik arz etmeyen ölçüt hangisidir?

- a) Hedefe uygunluk
- b) Kolay temin edilebilmek
- c) Konuya uygun olmak
- d) Öğrenciye uygun olmak

4. Öğretim aracı seçiminde hata payını en aza indiren ölçüt:

- a) Öğrenme hedefleridir.
- b) İletişim süreçleridir.
- c) Öğretim yöntemleridir.
- d) Öğretim ilkeleridir.

5. Öğretme-öğrenme süreçlerinde:

- a) Hertürlü araç kullanılır.
b) Öğretim aracına yer vermek büyük zaman ve emek kaybına yol açar.

c) Sadece eğitsel değeri olan araca yer vermek gerekir.

d) Öğretim araçlarının öğrenmeye pek katkısı yoktur.

6. Öğretim araçları:

a) Öğretmene seçenektir.

b) Yönteme seçenektir.

c) Süreçlere seçenektir.

d) Yukardakilerin hiç biri doğru değildir.

7. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

a) Tebeşir tahtası tekniğine uygun olarak kullanıldığında etkili ve yaratıcı bir öğrenme sağlayabilir.

b) Öğretmenin hizmet öncesi öğreniminde kazandığı bilgi ve beceriler emekli oluncaya kadar görevini başarı ile yapması için yeterlidir.

c) Öğretim amaçlarına uygun en iyi öğretim materyali kullanma işi giderek kolaylaşmaktadır.

d) Öğretmenin alanındaki gelişmeleri izlemesine gerek yoktur.

8. Bir öğretmen görev yaptığı okulda hertürlü araç-gereç bulunduğu halde bunları kullanmıyorsa, bunun en belirgin nedeni hangisi olabilir?

a) Araç kullanmanın disiplini bozacağını düşünüyor olabilir.

b) Araç kullanmanın zaman kaybına neden olduğunu düşünüyor olabilir.

c) Yetiştirdiği okulda, araç kullanmayı öğrenmemiş olabilir.

d) Araçlı öğretimin eğitsel değerini yeterince takdir etmemektedir.

9. Öğretim araçları alanındaki gelişme yönü ile bu gelişme yönüne verilen örnekler arasında tutarlı olan aşağıdakilerden hangisidir.

Gelişme Yönü :

a) Kendi-kendine öğrenen

makine geliştirme

b) Eskileri geliştirme

Örnek :

Öğretme makinaları

Programlı ders kitapları

c) Yeni araç geliştirme Televizyon-Video

d) İki araçtan yeni bir araç yapma Bilgisayar

10. Amaca ve yaptığı işe göre yapılan sınıflandırmada, "Öğretim Yaprakları" aşağıdakilerden hangi araç grubuna giren bir araç türüdür?

a) Projeksiyonsuz araçlar.

b) Projeksiyonlu araçlar.

c) Üç boyutlu araçlar.

d) Çoğaltılabilen araçlar.

11. Aşağıdakilerden hangisi öğretim araçlarının sınıflandırılmasında esas alınan temel bir ölçüttür?

a) Kitle öğretim araçları,

b) Yaşantı etkinlik durumları,

c) Bireysel öğretim araçları,

d) Öğrenmeye sağladığı katkı durumları.

12. Öğretmene öğretim araçlarının varlığından haberdar olma ve aracı temin etme gibi iki olanağı aynı zamanda sağlayan kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

a) Reklamlar,

b) Kütüphaneler

c) Yerel endüstriler

d) Satın alma.

13. Aşağıdakilerden hangisi öğretim aracını kullanma maksadı olarak kabul edilemez.

a) Somut yaşantıyı soyutlaştırma,

b) Öğretmenin etki gücünü arttırmak,

c) Doğal durumu incelenebilir duruma getirmek,

d) Öğrencinin ilgi ve dikkatini sağlamak.

14. Herhangi bir öğretim aracını tanıırken gözönünde bulundurulması gereken husus aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Eğitsel nitelikleri belirleme,
- b) Sınırlılıkları saptama,
- c) Bilgide bütünlük sağlama,
- d) Yukardakilerin hepsi gereklidir.

Cevaplar

- | | | | |
|------|------|-------|-------|
| 1. d | 5. c | 9. b | 13. a |
| 2. c | 6. d | 10. d | 14. d |
| 3. b | 7. a | 11. b | |
| 4. a | 8. c | 12. b | |